

CD KLASSIEK

Vier handen
Franz Schubert

Met twee aan het klavier, het lijkt niet bepaald praktisch. Een pianist met ambitie zou het uit zichzelf niet zoeken, tenzij er een bijzondere reden voor bestaat. Bijvoorbeeld om met een leerling(e) samen een partituur in te studeren of omdat men een orkestwerk in transcriptie wil uitvoeren. Mozart was de eerste die werk componeerde van het quatre-mains-spel. Maar ja, die had natuurlijk zijn zus 'Nannerl' in de buurt om het nieuwe genre te beoefenen. Hij schreef uit de losse pols een twintigtal van die vierhandige klavierconcerten.

Ook Schuberts pianocomposities voor 'vier handen' ademen helemaal de huiselijke sfeer. Hij schreef zowat veertig vierhandige klavierstukken. De meeste daarvan waren bedoeld voor de dochters van graaf Esterhazy.

In 1824, een van weinige zorgeloze periodes die Schubert mocht beleven, schreef de componist voor een van hen de variaties op een thema dat origineel in la bemol majeur was (D813).

Het is vrolijke muziek en zal dus best in de smaak zijn gevallen bij de gravinnetjes. Misschien geen verbluffend, maar toch al rijp werk van de 27-jarige componist.

Op de keurige Mirare-cd worden die variaties ingeschoven tussen de *Fantasia in fa mineur* D940 en het *Allegro in la mineur 'Lebensstürme'* D947. Beide werken zijn uit 1828, Schuberts laatste levensjaar. De fantasie, een vierdelig werk waarvan de delen zonder pauze elkaar opvolgen, is een bekend stuk, vooral door het vaak hernomen beginthema, waarin een onstuitbare melancholie doorklinkt.

De basisstructuur is *allegro*, traag, *scherzo*, *allegro* uitlopend op een fuga (net als in Schuberts *Wanderer-Fantasia*) en slaat zo een brug van de traditionele vorm van de *sonata* naar de vrije vorm van het symfonische gedicht. Na de *Variaties* volgt dan het *Allegro*, een enigmatisch werk, iets wat op de *sonata*-vorm lijkt. Het voelt aan alsof een avontuurlijke geest tot de rand van de afgrond is genaderd. Het wordt springen of roemloos neerstorten...

De laatste maten laten toch een positieve wending verhoopen. Baat het dan te weten dat de componist in die dagen ongelukkig was in de liefde? Of voorvoelde hij zijn dood op jeugdige leeftijd? (JC)

Franz Schubert, *Piano à quatre mains*, door Claire Désert en Emmanuel Strosser, Mirare (distributie harmonia mundi), MIR 280, 23 euro.

CD KLASSIEK

Eigen lijn zoeken
Franz Liszt

Franz Liszt (1811-1886) is niet meteen bekend als componist van klassieke liederen. Schubert, Schumann en zelfs Brahms genieten een grotere naam. Toch componeerde Liszt zo'n tachtig liederen in het Duits en het Frans. Ze worden zelden opgenomen en zelden opgevoerd. De reden ligt voor de hand: ze zijn aartsmoeilijk, zowel voor de zangstem als voor de piano.

Voor het label Hyperion werkt de Britse pianist Julius Drake al enkele jaren aan een volledige opname van de liederen van

Liszt. Dit album, met mezzosopraan Sasha Cooke, omspannt haast de volledige carrière van de pianist/componist Liszt. De oudste liederen dateren uit de late jaren 1830 en zijn vooral gebaseerd op teksten van Goethe en Heine. Opmerkelijk genoeg meet Liszt zich met andere componisten als Schumann die net dezelfde teksten nam. Dat klopt maar gedeeltelijk, want Schumanns liedcyclus werden pas veel later populair.

Liszt componeerde zijn liederen vanuit wat een pianovirtuoos aankan. Hij was immers zelf een meester op het klavier. Liszt zoek de extremen op: een pianolijn die haast een eigen verhaal vertelt. Vooral het late werk, van omstreeks 1880, is sober en haast minimalistisch, maar hoogst indrukwekkend. (EDS)

Franz Liszt, *The Complete Songs Volume 4*, door Sasha Cooke (mezzosopraan) & Julius Drake (piano), Hyperion, CDA68117, 23 euro.

BOEK LEVENSTIJL

Denken over spullen
Francine Jay

Dat opruimen ooit een trend zou worden, hadden weinigen wellicht voorspeld, maar vandaag is het wel degelijk zover. In de Verenigde Staten veroorzaakte de Japanse expert Marie Kondo volgens de krant *The New York Times* zelfs een „nationale obsessie” met opruimen. Bij ons

in de winkel ligt nu ook de vertaling van een boek van haar Britse tegenhangster, Francine Jay.

Gelukkig met minder begint met een boekdeel waarin Jay uitleg geeft over een minimalistische levensstijl. „Anders dan in veel andere organisatieboeken staat hier niet in dat je een hele berg dure opbergdozen en -systemen moet aanschaffen waarin je je spullen vervolgens van de ene plek naar de andere verschuift”, schrijft ze. „Dit boek gaat over de hoeveelheid spullen waarmee je begint.”

In een volgend deel beschrijft Jay een praktische methode om mee aan te slag te gaan. De STREAMLINE-methode bestaat uit tien stappen, zoals het onderzoeken van de reden waarom je zaken bezit tot het vrijmaken van oppervlakten. Telkens helpt Jay de lezer op weg met denkoefeningen en concrete tips. Bij moeilijke beslissingen kan een objectieve vriend(in) bijvoorbeeld helpen. Jay: „Iemand

vertellen waarom je iets wilt houden, kan moeilijk zijn, en verhelderend... en soms een beetje gênant.”

Gelukkig met minder overloopt vervolgens de kamers in het huis, besteedt extra aandacht aan moeilijke voorwerpen zoals cadeaus en geeft raad om het hele gezin bij het opruimproces te betrekken, dat alles in een aangename schrijfstijl. Zelfs notoir slordige mensen (zoals ondergetekende) krijgen van dit boek zin om op te ruimen, wellicht tot hun eigen verbazing. (JVH)

Francine Jay, *Gelukkig met minder. Een gids voor een opgeruimd bestaan*, Bert Bakker, Amsterdam, 2016, 287 blz., 19,95 euro, ISBN 978 90 3514 444 6.

BOEK GELOOF

Actueel verkondigen
Milh & Van Erp

De LOGOS-studiedagen (Leuvense Ontmoetingen rond Geloof, Openbaring en Spiritualiteit), een initiatief van de KU Leuven, nemen doorgaans

een zinsnede uit het credo als vertrekpunt. Voor de elfde editie, die dit jaar plaatsvond op 2 mei, werd echter gekozen om dieper in te gaan op de wijze waarop gelovigen zich tegenwoordig verhouden tot de inhoud van de hele geloofsbelijdenis. *Tussen credo en amen. Geloven als opdracht en overgave* is de neerslag van de spreekbeurten van die dag.

Twee opmerkelijke bijdragen zijn die van Stephan Van Erp, hoofddocent theologie aan de KU Leuven, en van pater Marcel Braekers, tot vóór kort provinciale overste van de dominicanen, over wat waarheid is. Laatstgenoemde stelt dat we de wending in ons denken, namelijk het afscheid van waarheid als absoluut, ernstig moeten nemen en net als Dominicus in zijn tijd moeten terugkeren naar de bronnen van

het geloof. De Bijbel is geen neerslag van een eeuwige waarheid, maar de geschiedenis van mensen die ook zochten. Voor Braekers is goede verkondiging niet belerend, niet dominerend, maar een diep respect tonen voor het zoeken en voor onverwachte momenten. De verkondiger mag tegelijk mensen ontroeren, wakker schudden en overtuigen. (EDS)

Anton Milh & Stephan Van Erp, *Tussen credo en amen. Geloven als opdracht en overgave*, Halewijn, Antwerpen, 2016, 144 blz., 19,50 euro, ISBN 978 90 8528 381 2.

BOEK GESCHIEDENIS

Stalins oogappel
Rosemary Sullivan

Adolf Hitler stierf zonder nageslacht, maar die andere massamoordenaar van de twintigste eeuw, Josef Stalin, had drie kinderen. De oudste, Yakov Dzoegasjvili, geboren in 1907 bij Stalins eerste vrouw Kato Svanidze, werd door de nazi's in 1943 als krijgsgevangene doodgeschoten in het concentratiekamp Sachsenhausen. Bij zijn tweede vrouw Nadezjda 'Nadja' Aliloejeva had Stalin twee kinderen. Vasili, geboren in 1921, was tijdens de Tweede Wereldoorlog gevechtspiloot, maar stierf in 1961 aan de gevolgen van alcohol-

lisme. Stalins oogappel was echter zijn enige dochter, Svetlana, geboren in 1926.

In de Verenigde Staten werd de biografie over Svetlana door de Canadese schrijfster Rosemary Sullivan door diverse bladen uitgeroepen tot beste non-fictie van het jaar 2015. Het levensverhaal van die intelligente vrouw, overleden in 2011, is fascinerend, al was het maar omdat ze haar hele leven de gevangene bleef van de naam van haar vader.

Zelf gebruikte Svetlana de familienaam van haar moeder, Aliloejeva. In 1932 pleegde die zelfmoord. Het maakte Stalins paranoia nog erger: zelfs je gezinsleden zijn niet te vertrouwen. Tijdens de jaren nadien liet de dictator tal van zijn familieleden zowel als van zijn vrouw deporteren of eenvoudigweg vermoorden. Toch groeide Svetlana tijdens die jaren als lid van de *no-menclatura* van de Sovjet-Unie, zeg maar een rode prinses. Ook na de dood van haar vader in 1953 bleef ze hoog in aanzien.

In 1967, midden in de Koude Oorlog – we zijn nog niet halverwege het boek – liep Svetlana over naar de Amerikanen en vroeg ze asiel aan in de Verenigde Staten. Daar werd ze als een soort

trofee gezien. Ze hertrouwde en nam de naam Lana Peters aan. In 1971 kreeg ze nog een kind, Olga.

Het boek vertelt vooral over haar leven in het Westen en blijft discreet over Svetlana's geloof. Als kind van doctrinaire communisten was ze niet-kerkelijk opgevoed. In 1963, tien jaar na Stalins dood, ontving ze het doopsel in de Russisch-orthodoxe Kerk. Tijdens haar ballingschap flirtte ze met allerlei kerkgemeenschappen, omdat volgens haar God niet formeel was. Volgens Sullivan betekende haar godsgeloof echter veel voor haar. In 1982, na lang aarzelen, werd ze opgenomen in de rooms-katholieke Kerk. Russin bleef ze echter tot het einde. (EDS)

Rosemary Sullivan, *De dochter van Stalin*, De Geus, Amsterdam, 2016, 576 blz., 29,95 euro, ISBN 978 90 4452 510 6.